

Bonifaco Vengalio nuotrauka

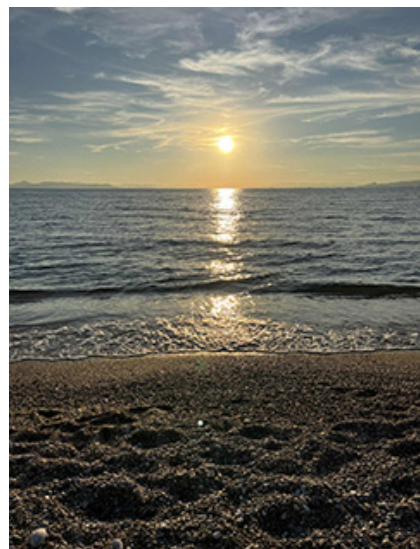
Sava derliaus naišvīsīt.

Vuo slikotis kīk pasnaudi,
Viel ī žemi isispraudi.
Niekam bluoga ons nadari,
Tiktā darža žemi ari.

Tik urveli sava tīsi
Iš vīnuos i kēta līsvi.

.....

Jie darži rondū slikoti,
Ta pasidžiaugu biškoti.
Natrukdaū, tegul gīven,
Darža žemi tapuren.
Tabūs popu onkštis stuoras.
Žėrnė tegu lėps par tuoras.
Muorkas līsvie nasutėlps.
Bolbis derliaus tik papėls,
Ka par vėsa elga žīma
Jiesu bolbis su lupīna.
I kuopūsta prisikonsu.
... jie pati nanusigonsu.

Stasės Butrimienės nuotrauka

ŽYGAIČIŲ SAKMĖ „SU LIŪTO ŽENKLU“

Regina BLIŪDŽIUVIENĖ

1937 m. Ežeruo nos skardyje
ties klebonija rasta XIV a. gra-
nitinė liūto skulptūrėlė. Muzie-
jininkai spėja, kad į Žygaičius ji
pateko iš Ordino valstybės. Liū-
tas vaizduojamas pamynęs žaltį ir
apglėbęs karalių, laikantį kryžių.
Tai greičiausiai simbolizuoja pa-
gonybės ir krikščionybės kovą.
Skulptūrėlė saugoma Naciona-
liniame M. K. Čiurlionio dailės
muziejuje Kaune.

Vilniaus miestui įsikurti pa-
dėjo vilkas, o Žygaičius istorijon
įvedė liūtas. Dabar tas kraštas
mano vaikams yra gimtinė, o
man gyvenamoji vieta.

– Žirgai čia!

Nusirito šauksmo aidas.
Toks išdriskęs ir paklaidas.
O pagautas pikto miško,
Jis mažais purslais ištiško.

Smigo į pušų šakas,
Kibo eglėms į skaras,
Į šaknų raizgynę niro
Ir išblėso vidur girios.

Giria nieko negrąžina.
Nori – šauk lig užkimimo,
Laidyk gerklę kiek gali,
Bet nušauksi netoli.

Gal tik paukštis išsigandęs
Plumptelės kur nors į padangę,
Bet, apsukęs ore ratą,
Vėl į medžių glėbį metas.

– Žiiiiirgaaaaai čiaaaa!

Ne, matyt kažkam Žvėrūnė
Protą į kulnis išstūmė
Ir į jo buveinę tuščią
Gilių įmetė rieškučią.

Nieks miške žirgų negano.
Gal tik laumės prasimano
Šitaip žmogų paklaidinti
Ir klampynėj paskandinti.

– Širhaaaai, čiaaaa!!!

Širhas trūkteli pečiais.
Tegu Dievas man atleis,
Jei kas pragaro miške
Pašaukė vardu mane.

Tai pikti pagonių monai,
Juodo pragaro prajovai
Mano vargšę sielą puola.
Į tave, Stiprybės Uola,
Aš šaukiuosi, išklausyk.
Gelbėki, nepražudyk.

Širhas – Ordino vedlys.
Jo nedidelis būrys
Tyrelio giria keliavo,
Miško slaptakiais vingiavo,
Spraudėsi vilkų takais,
Kapstėsi meškų laužais
Ir skubėjo, gal suspės,
Kol saulutė patekės,
Iš prakeiktos raizgalynės
Šiaip ne taip išsikapstyti.

Jie iš Žemaitijos grįžta.
O juodi apsiaustų kryžiai
Tartum šakos virpuliavo.
Bet naktis visus apgavo.

Širhas skaudžiai suvaitojo.
Kur jo koja? Kur jo koja?

Jei nejaučia, gal nėra.
Dvokia pragaro siera.

O tamsa – tikėk ar ne –
Lyg šėtono katilė.
Jei pirštu į akį dursi,
Tai paausy atsidursi.

Vis dėlto ištiesęs ranką
Širhas savo veidą randa.
Liečia pirštais, braukia delnu
Ir surinka: – Kas per kelmas?

Šitiek žemių ant akių!
Gal palaidotas guliu?
Va, rankas tikrai turiu.
Jeigu dar surasčiau kojas,
Jau beveik ir atsistojęs.

Nors aplink naktis juodžiausia,
Bet girdėt, kaip medžiai siaučia.
Lyg upelis dar čiurlena.
Nugara į kažką remias.

Tai pušies aštri viršūnė
Kiaurai jo rūbus pradūrė,
Jauną persmeigė krūtinę
Ir prie skardžio prirakino.

Širhas vakar būrį vedė,
Kur slaptavietėj prie medžio
Laukė prižiūti žirgai.
Na, nebent kokie vilkai
Būtų juos pirmiau aptikę
Ir balnus jiems tepalikę.

Tąkart, galvą panarinęs,
Raizgalus šakų praskyręs,
Širhas žengė ir sustojo.
Vyrams tik ranka pamojo.

Ten, toli, kažin kas dėjos.
Griaudė, šniokštė ir artėjo.
Rodos, tūkstantis meškų
Lekia švokšdamos mišku.

– Gulkit! – Širhas dar suriko
Ir ant žemės kniūbsčias krito.

Smogė pirmas vėjo gūsis.
Sudejavo senos pušys.
Aukštas suplakė viršūnes,
Suvertė šakas kibūnes,
Viena kitos įsitvėrė.
Vėtra kiaurai jas pranėrė.

Bet kai sugriebė kamieną,
Trenkėsi tartum į sieną,
Suko kaip lininę grįžtę.
Ir pradėjo pušys plyšti,
Lūžti, aizėti, trupėti.
Kurgi žmogui pasidėti,
Jei lyg ietys šakos krinta?
Laimė, kad į žemę sminga.

Širhas slenka pažemiais.
Štai tas lūženas apeis,
Išvartą aną prišliauš
Ir nuo vėtros prisiglaus.

Širhas bandė atsistoti,
Bet šaka krūtinėn smogė
Ir tarsi pašautą vilką
Per lūžtavietę nuvilko.

O paskui kažkur jis krito.
Kūliais vertėsi, lyg skrido.
Ir užplūdo tuštuma –
Priešmirtinė tyluma.

Bonifaco Vengalio nuotrauka

Kas mirtis ir kas buvimas?
Trumpas – lyg audros siautimas.
Ir svaigus tarsi palaima
Ramiam gimtinės kaime.

Širhas net ir to nežino –
Kur jis gimė, kas augino.
Kiek tik atmena save,
Visad Ordino dvare.

Sako, rado tankmėje.
Gal ir rado, gal ir ne.
Gal kur iš tėvų pagrobė
Ir kaip savo žygio grobį
Užmetė ant arklio gugos.
Stuktelėjo porą niuksų,
Užvertė apsiausto skverną
Ir parsigabeno berną.

Iš teisybės, tai tik vaiką.
Bet ar daug prireikia laiko,
(Nukelta į 58 p.)

Bonifaco Vengalio nuotrauka

Kol iš vaikiškų pėdų
Vyro išstiebi rūbu.

Kad jis slaptačius žinojo,
Riteriai jį panaudojo
Savo misijom slaptom,
Kad ir pėsčias, ir raitom
Girių vilktakiais lydėtų
Taip, kad niekas neregėtų,
Kur jie dingsta, kur išdygsta.

O jei girių monai pyksta,
Jei pagoniški dievai
Ima svaitytis žaibais,
Jei akivarai po kojų
Staiga veriasi ir žiojas,

Bailiai riteriai žegnojas,
Lūpas krutina ir meldžias.
Širhas ažuolan pabeldžia,
Kažką kumštyje suspaudžia
Ir, žiūrėk, dievus sudraudžia.

Juo kaip daiktu vis naudojos.
Niekas niekad nedėkojo.
O kai grįždavo į pilį,
Vyno taures prisipylė,
Riteriai laimingi džiaugės.

Širhas atgailą didžiausią,
Sunkią, rūšią, daugiadienę,
Gaudavo atlikti vienas.
Jis – krikščionis! Kaipgi drįsta
Nuolankiaut kitiems, ne Kristui.

Širhas vėl akis pramerkia.
Ak, lietus be proto merkia.
Bet šiek tiek lyg prašviesėjo.
Kur būrys jo pasidėjo?
Kaip jisai čia atsidūrė?
Kaip surasti savo būrį?

Jį dažnai kaip padėjėją
Pasiimdavo vertėjas.
Tiktai Širhui širdį gėlė,
Kad kažkur namai gimtieji.

Gal ten seserys ir broliai.
O jisai, va, be pastogės.
Svetimus karius vedžioja,
O tie kraštą jo terioja.

Vardą prigimtą ištrynę,
Atėmė iš jo tėvynę,
Dievą svetimą įdavę,
Prisaikdino, kad jo valią
Vykdysiąs ligi mirties.
Net gyvybės negailės.

Širhas dievą tą mylėjo,
Ir kitais dievais tikėjo.
O dabar, kai nebūtis,
Pažvelgė jam į akis,
Rūbo klostėse suranda
Vieną skulptūrėlę brangią.

Ją, kai pirmąsyk iš žygio
Su kitais kryžieiviais grįžo,
Vienas riteris senukas
Į rankas slapta įbruko.

– Imk. Iš Švento Kryžiaus žygio,
Iš paties Jeruzolymo
Aš parsinešiau kadais.
Dievas tavęs neapleis.
Jis visur tave lydės.
Tik laikyki prie širdies.

Širhas tąsyk nesuprato,
Ką jis akmenėly mato.
Liūtas gal, o gal katė.
Ne, ir kaipgi jis padės.

Bet jeigu senukas liepė,
Skulptūrėlę šią paslėpęs
Prie širdies tikrai nešiojo.
Apie ją nieks nežinojo.

Vis paliesdavo ranka,
Ar ji čia, ar tebėra.

Blaškęsi vaizdai ir nyko.
Vėl keisti balsai suriko:

– Žirgai čia! Žirgai čia!
– Širhai, čia!

Žirgai? A, tai jų ieškojo,
Tiktai kelią jiems pastojo
Vėtra, laužiusi medžius.
O dabar ir jis pražus,

Ant kažkokio aukšto skardžio
Prismeigtas čia tarp paparčių,
Tarp susmirdusių puvesių,
Siera dvokiančių puvesių.

Ir nejuto, kaip du vyrai
Pasilenkia prie jo tyliai.
Šaką atsargiai ištraukia,
Lyg ką sako, lyg ko klausia.

Tiktai Širhas negirdėjo.
Su žirgais toli jau skriejo.
O šalia galingas liūtas.
Širhas krustelėjo lūpas.

Kai ant žirgo vyrai kėlė,
Nevalingai sušnibždėjo:
– Žirgai čia... Žir-gai-či-a-i...

Akmeninė skulptūrėlė
Liko skardžio įgriuvėlėj.
Kada nors ją žmonės ras,
Ir spėlios, ir nesupras,
Kas ją glaudė prie krūtinės
Vizijoje priešmirtinėj.

Vieta šią, kur lyg ant kryžiaus
Širhas persmeigtas pakibo,
Ordino raštavedys
Į analus įrašys
(nors truputį iškraipys):
Pavadins ne visai aiškiai –
Ne Žirgaičiai, o Žygaičiai.

Liūtą radom, tai tiesa.
Rodos, ir sakmė baiga.
Bet tegu joje palieka,
Kas muziejų nepadėta.